

УДК 378.147:811

Т. А. ГАННІЧЕНКО

м. Миколаїв

tatyanagannichenko@mail.ru

РОЛЬ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ

Стаття присвячена ролі іншомовної освіти в системі професійної підготовки студентів-нефілологів. Визначені поняття «комунікативна компетенція», «професійна компетентність», «спілкування», «професійне спілкування», «професійна майстерність».

Ключові слова: іноземна мова, фахівець, професійна підготовка, професійне спілкування, комунікативна компетенція, професійна компетентність.

Євроінтеграційні процеси, політичні, економічні й соціокультурні чинники та, як наслідок, зростаючі соціальні й особистісні потреби спеціаліста зумовлюють необхідність змін у системі професійної підготовки фахівців, що мають бути спрямовані на вільний доступ до культурних, наукових й освітніх надбань людства, розвиток особистості, її творчого потенціалу, самостійності, конкурентоспроможності, мобільності. Вільне володіння іноземними мовами, насамперед англійською, сприятиме реалізації зазначеного.

Перехід на неперервну інтегровану освіту в немовних вищих навчальних закладах визначається трьома напрямками – оволодіння основною та додатковою спеціальністю, комп'ютерними технологіями, іноземними мовами професійного спрямування, діловим українським мовленням (мовна освіта).

Національна політика щодо ролі іноземних мов зазнала позитивних змін. Мета й завдання, принципи вивчення мов, структура й зміст навчання втілені в концепції мовної освіти в Україні, що ґрунтується на основних положеннях Конституції України, Законах України «Про освіту», Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті, Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, положеннях документів Ради Європи «Білінгвальна освіта: основні стратегічні завдання», «Європейський мовний портфель» тощо. Все більшої ваги набуває вивчення англійської мови як одного з пріоритетів стратегії розвитку країни, що визначено Указом Президента України «Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні».

Дослідженню проблем мовної освіти й зокрема іншомовної як складової професійної присвятили свої праці А. Бердичевський, І. Бім, Г. Борозенець, Н. Гальскова, Т. Дмитренко, О. Леонтєв, Є. Полат, В. Сафонова, С. Тер Мінасова, О. Федорова, В. Черняк, Т. Шамова, W. Eismann, M. Jung, M. Koenig, H.-J. Krumm, D. Levy-Hillerich, G. Neuner та ін.

Метою нашої статті є визначити роль англійської мови в системі професійної підготовки майбутніх фахівців-нефілологів.

Спільні освітні документи Ради Європи репрезентують як провідний – компетентнісний підхід до підготовки спеціалістів. Означений підхід – це спроба поєднати соціальні намагання індивіда інтегруватися в суспільство та потреби суспільства у висококваліфікованих фахівцях. У зв'язку з цим під час симпозіуму Ради Європи з теми «Ключові компетенції для Європи» було визначено перелік основних компетенцій, якими має володіти фахівець [5]. Однією з них названо комунікативну компетенцію (КК). Від рівня її сформованості залежить розвиток усіх інших компетенцій, потрібних для ефективного функціонування особистості в системі суспільних відносин і майбутній професійній діяльності. У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти зазначається, що всі компетенції людини слугують, так чи інакше, здатності користувача мовою до спілкування й можуть розглядатися як аспекти КК [1].

Основною метою мовної освіти є формування КК, зокрема й іншомовної комунікативної компетенції (ІКК) як частини професійної. І саме професійно-орієнтоване навчання іноземної мови сприятиме цьому процесу, оскільки поєднує набуття знань фахового

мовлення з розвитком особистості. Як наголошують учені знання рідної (української) мови (О. Біляєв, М. Вашуленко, С. Єрмоленко, Л. Мацько, М. Пентиліук, М. Плахотник та ін.) та іноземної (зокрема англійської) (І. Бім, Є. Полат, В. Сафонова, С. Тер-Мінасова та ін.) можуть забезпечити духовний та інтелектуальний розвиток особистості, досягнення професійного успіху. Особистісно-орієнтоване навчання дає можливість розвивати мовну особистість майбутнього спеціаліста й неперервна мовна освіта, починаючи зі шкільного курсу й продовжуючи профільне навчання мови у вищій школі, може це забезпечити.

Навчання іноземної мови, крім того, є засобом формування вмінь і навичок комунікації або спілкування. На нашу думку, спілкування – процес міжособистісного обміну інформацією для задоволення своїх соціальних, професійних потреб тощо, та формування мовної особистості індивідуума, що може здійснюватися лише в спілкуванні з іншими людьми. Під професійним спілкуванням ми розуміємо мовленнєву взаємодію в певній професійній ситуації, а також у цілому спілкування людей однієї професії в межах фахової діяльності, володіння професійною КК.

Студенти отримують знання та набувають навичок фахового спілкування на заняттях зі спеціальних дисциплін, імітуючи професійне спілкування в процесі мовної підготовки. Професійна діяльність вимагає застосування відповідних знань, що виявляються в практичних уміннях, які формуються на початковому етапі навчання й удосконалюються в подальшій професійній діяльності. Професійне спілкування є важливим чинником у формуванні компетентної особистості, оскільки воно є необхідною умовою для виконання професійних обов'язків, впливає на розвиток професійних якостей людини, сприяє успішній самореалізації особистості у професійній сфері, забезпечує її конкурентоздатність на ринку праці. Професійне спілкування є спеціальним видом спілкування, оскільки для його реалізації необхідні спеціальні знання, воно визначається кваліфікаційними вимогами до певної спеціальності, цілями, змістом, засобами, що властиві певній практичній діяльності. Відповідно, необхідним є спе-

ціальне навчання професійно-орієнтованому спілкуванню студентів нефілологічних спеціальностей.

Проаналізувавши праці вчених, що досліджували проблему ролі професійного спілкування в становленні особистості спеціаліста, ми дійшли висновку, що професійне спілкування має такі ознаки: 1) наявність загальної та конкретної мети спілкування; 2) наукова обґрунтованість; 3) високий професійний рівень та культура комунікації. Остання, на наш погляд, є найбільш ваговою, оскільки вказує на загальний інтелектуальний і культурний розвиток особи. Наявність цих ознак професійного спілкування є необхідною умовою професійної компетентності майбутнього фахівця як основної вимоги нової парадигми освіти.

Питання професійної компетентності досліджувалося вітчизняними і зарубіжними вченими (Л. Барановська, І. Зимня, І. Зязюн, І. Ісаєв, С. Ніколаєва, О. Овчарук, О. Пометун, Дж. Равен, В. Ягунов). На думку британського психолога Дж. Равена, професійна компетентність – специфічна здатність, необхідна для виконання конкретного завдання в конкретній предметній сфері, та, яка містить вузькоспеціальні знання, спеціальні предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії [3, 5–6].

Показником сформованості професійної компетентності є професійна майстерність, яка складається з сукупності професійних знань та навичок і вміння застосовувати їх на практиці, а також позитивне ставлення до своєї професійної діяльності [4]. Набуття й удосконалення професійних знань, навичок і вмінь відбувається одночасно та за допомогою знань, умінь і навичок комунікативної діяльності. Тобто, комунікативна компетенція є одним із компонентів професійної компетентності.

У процесі спільної діяльності викладача й студентів із вивчення спеціальних дисциплін засобами рідної й англійської мови досягається синтез предметних компетенцій, що забезпечує володіння англійською мовою й засвоєння предметно-профільного змісту освіти. Під час навчання розвиваються здібності до іншомовного спілкування, відбувається долучення студента до культурних, на-

укових, освітніх здобутків інших народів, формується особистість майбутнього фахівця, його інтерес до майбутньої професії, здатність отримувати новітню інформацію з різних міжнародних друкованих засобів інформації та ресурсів Інтернет, що майже на сто відсотків є англomовними або дублюються англійською мовою.

Англійська мова є одним із базових системоутворюючих факторів формування професійної мобільності майбутніх фахівців. У динамічному світі інформації практичні мовні знання допоможуть підвищити або навіть змінити свою кваліфікацію. Крім того, за допомогою англійської мови можна здійснювати деякі аспекти професійної діяльності: мати вільний доступ до технологій і нових тенденцій у професії, налагоджувати контакти з іноземними представниками своєї професії. Багато фірм, що працюють на міжнародному ринку, бажають мати універсальний штат фахівців, що володіють іноземними мовами, щоб залишатися конкурентоздатними у світі бізнесу.

Отже, вивчення курсу англійської мови допоможе забезпечити успіх здобувачу вищої освіти в майбутньому. У процесі навчання студенти отримують міжкультурні, термінологічні та міждисциплінарні навички, що потрібні їм у професійній діяльності. Єдність культурологічного й синергетичного підходів у викладанні іноземної мови забезпечує

оволодіння фаховою термінологією та прийомами й практичними навичками укладання документів, формування високої культури ділового спілкування, професійної комунікативної компетенції.

Орієнтація системи мовної освіти на підвищення якості професійної підготовки творчо мислячого фахівця, здатного самостійно отримувати й аналізувати автентичну інформацію потребує подальшої розробки таких освітніх моделей, які могли б задовольняти потреби підготовки фахівців, обумовлені новою соціальною ситуацією, появою необхідності міжособистісних, міждержавних і міжпрофесійних обмінів.

Список використаних джерел

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Мова в професійному вимірі: комунікативно-культурний аспект» (17–18 грудня 2014 р.) : У 2-х ч. – Х. : НУЦЗУ, 2014. – 240 с.
3. Равен Дж. Компетентность в современном обществе : выявление, развитие и реализация : перев. с англ. / Дж. Равен – М. : Когито-Центр, 2002. – 396 с.
4. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / О. Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні. Рекомендації з освітньої політики. – К. : К.І.С, 2003. – С. 57–81.
5. Хуторской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций [Электронный ресурс] / А. В. Хуторской // Интернет-журнал «Эйдос». – 2005. – 12 декабря. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>.

T. GANNICHENKO
Mykolaiv

ROLE OF FOREIGN EDUCATION IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL PREPARATION OF NON-PHILOLOGICAL STUDENTS

Article is devoted to a role of foreign-language education in the system of professional training of students non-philologists. The concepts «communicative competence», «professional competence», «communication», «professional communication», «professional skill» were defined.

Key words: foreign language, expert, professional training, professional communication, communicative competence, professional competence.

Т. А. ГАННИЧЕНКО
г. Николаев

РОЛЬ ИНОЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ-НЕФИЛОЛОГОВ

Статья посвящена роли иноязычного образования в системе профессиональной подготовки студентов-нефилологов. Определены понятия «коммуникативная компетенция», «профессиональная компетентность», «общение», «профессиональное общение», «профессиональное мастерство».

Ключевые слова: иностранный язык, специалист, профессиональная подготовка, профессиональное общение, коммуникативная компетенция, профессиональная компетентность.

Стаття надійшла до редколегії 06.10.2015